

FYLKESRÅDSSAK

Saksnummer	Utvalg/komite	Møtedato
124/13	Fylkesrådet	18.06.2013

Høring - søknad om bygging av Valåga kraftverk - Hemnes kommune

Sammendrag

Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) har sendt på høring søknad fra 5 ulike søkere om tillatelse til å bygge 10 småkraftverk i Hemnes kommune. Søknadene skal behandles etter reglene i kapittel 3 i vannressursloven, og gjelder tillatelse etter vannressursloven § 8. Høringsfrist var satt til 3. juni, men det er avklart med NVE at Nordland fylkeskommune avgir sin høringsuttalelse etter politisk behandling i fylkesrådsmøtet 18. juni.

Med bakgrunn i *Regional plan om små vannkraftverk i Nordland*, fraråder fylkesrådet NVE å gi konsesjon til bygging av Valåga kraftverk. Hovedbegrunnelsen er de negative konsekvensene tiltaket vil få for viktig naturmangfold. Tiltaket vil få negative konsekvenser for naturtypen fossesprøytsone med tilhørende viktig artsmangfold. Fossesprøytsoner er tidligere ikke registrert i Hemnes kommune. Tiltaket vil også få negative konsekvenser for en regionalt og en lokalt viktig bekkekløft, rødlistede arter og for reindrift.

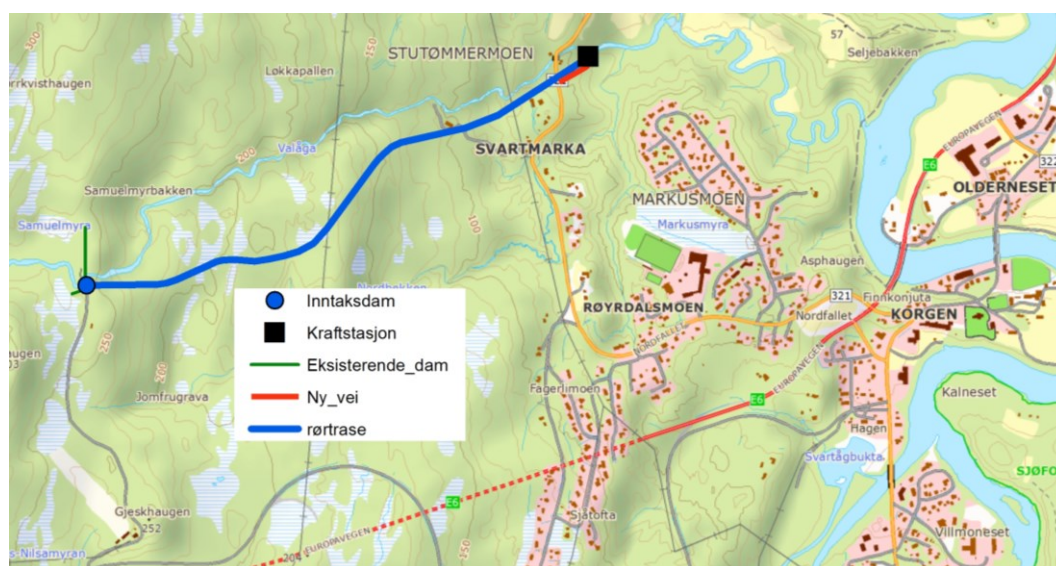
Figur 1
Oversiktskart med planlagt tiltaksområde inntegnet som rød sirkel.

Bakgrunn

Valåga ligger like nordvest for kommunesenteret Korgen i Hemnes kommune, hvor elva renner ut i hovedelva Røssåga. Inntaket er planlagt i eksisterende magasin for Korgen vannverk.

Tabell 1 Hoveddata for Valåga kraftverk (tall fra konsesjonssøknad).

Produksjon:		
Installert effekt	(MW)	1,74
Årlig produksjon	(GWh)	5,45
Vinterproduksjon	(GWh)	1,35
Sommerproduksjon	(GWh)	4,10
Økonomi:		
Kostnad	(MNOK)	20,07
Utbyggingspris	(Kr/kWh)	3,68
Vanndata:		
Middelvannføring	(l/s)	477
Alminnelig lavvannføring	(l/s)	15
5-persentil sommer	(l/s)	52
5-persentil vinter	(l/s)	19
Planlagt minstevannføring – sommer	(l/s)	15
Planlagt minstevannføring – vinter	(l/s)	15
Kraftverk:		
Inntak	(moh.)	261
Avløp	(moh.)	25
Berørt elvestrekning	(m)	1760
Inntaksdam høyde	(m)	2,5
Inntaksdam lengde	(m)	15
Rørgate	(m)	1580
Ny vei	(m)	109
Kraftstasjon	(m ²)	100
Nettilknytning (jordkabel)	(m)	237

Figur 2 Detaljkart over Valåga kraftverk.

Problemstilling

Positive samfunnsvirkninger av tiltaket

Tiltaket vil bidra årlig med 5,45 GWh ny fornybar energi. Dette tilsvarer forbruket til ca. 270 husstander. Ca. 25 % av produksjonen vil komme i vinterhalvåret.

Utbygger påpeker at kraftverket vil gi økte skatteinntekter og for kommunen, samt styrke næringsgrunnlaget. Tiltaket vil medføre økt sysselsetting i nærområdet. Etablering av Valåga kraftverk vil også bedre vannkvaliteten på vannverket i følge konsesjonssøknaden. Korgen vannverk har i dag bekkeinntak lengre nede i Valåga. I forbindelse med dette prosjektet vil vannverket flytte vanninntaket til Samuelsmyra hvor det vil ha sitt eget inntak. Vannverket vil legge rørgaten sammen med rørgaten til Valåga kraftverk ned til rensestasjonen.

Nordland fylkeskommune har vært i kontakt med Hemnes kommune angående Korgen vannverk. Kommunen sier følgende om Korgen vannverk og mulig samarbeid med Valåga kraftverk:

I dag renner vannet i en åpen bekk fra demning til inntak for Korgen vannverk. Dette kan medføre tilfrysning ved inntaket om vinteren. En nedgravd vannledning vil bidra til økt stabilitet i vanntilgangen. En slik vannledning er ikke kritisk for driften av vannverket, og Hemnes kommune har ikke planer om å legge en slik vannledning. Valåga kraftverk kan bidra positivt med å få lagt en vannledning, men kraftverket er ikke av avgjørende betydning for vannkvaliteten eller vannforsyningen i Korgen.

Naturmangfold

I følge konsesjonssøknadens miljørapport, utarbeidet av Rådgivende Biologer AS, er det på den berørte elvestrekningen registrert to bekkekløfter. Den største er vurdert som *viktig*, den noe mindre som *lokalt viktig*. Det ble funnet gubbeskjegg (*nær truet*) og skorpelaven *Bacidina inundata* (*nær truet*) på steinblokker og berg i og nær elveløpet i nedre del av den største bekkekløften. I nedre del av den minste bekkekløften er det en fossesprøytsone. Lokaliteten er arealmessig liten og lokaliteten er vurdert som *viktig*.

Tiltaket vurderes i miljørapporten å gi middels negativ konsekvens for landbasert biologisk mangfold.

Fisk og fiske

I følge konsesjonssøknadens miljørapport er det mellom inntak og kraftstasjon ørreet, og området har vært brukt som utsettingsområde for sjørrettyngel. Ål er registrert ved utløpet ved Røssåga og det kan derfor ikke utelukkes at den også finnes i Valåga. Elveløpet nedstrøms planlagt kraftstasjon ned mot utløpet av Røssåga er kartlagt som viktig bekkedrag og gytebekk. Temaet vannbasert biologisk mangfold vurderes til stor/middels verdi.

Tiltaket vurderes i miljørapporten å gi middels negativ konsekvens for vannbasert biologisk mangfold.

Landskap

Fra konsesjonssøknad:

Landskapet er preget av skogkledt dalside der elva har skåret seg ned i en kløft. Flere mindre vann og vassdrag finnes i området. (...) Området nærmest elva er lite påvirket av mennesker og naturen er forholdsvis intakt. (...) Redusert vannføring nedenfor inntak vil gi redusert opplevelsesverdi både på avstand og ved ferdsel langs bekken.

Utbygger vurderer at den landskapsmessige konsekvensen i driftsfasen er relativt liten.

Inngrepsfrie naturområder i Norge (INON)

Tiltaket har ingen konsekvenser for INON.

Friluftsliv

Tiltaket vil hovedsakelig få negative konsekvenser for friluftsliv ved at vannføringen vil bli redusert. Redusert vannføring nedenfor inntaket vil gi redusert opplevelsesverdi både på avstand og ved ferdsel langs bekken. Området blir brukt til turbruk sommer og vinter. I anleggsfasen kan friluftsinnteresser og jakt bli påvirket, men utbygger mener det er lite trolig at disse interessene vil bli påvirket i driftsfasen.

Reindrift

Tiltaksområdet vil i følge konsesjonssøknaden berøre vinterbeite for reindrift.

I følge reindriftsforvaltningens kartportal, berøres vinterbeite 1 (senvinterland, intensivt brukte områder som normalt er mest sikre mot store snømengder og nedising på midt- og senvinteren). Vinterbeite 1 er av stor verdi for reindrift.

Kulturminner og kulturmiljø

I følge konsesjonssøknaden, er det ingen automatisk fredete kulturminner eller registrerte kulturminner i tiltaksområdet.

Kulturminnefaglig vurdering fra Nordland fylkeskommune:

Tiltaket er ikke i konflikt med kjente, automatisk fredete eller regionalt viktige kulturminner som fylkeskommunen er delegert forvaltningsansvar for.

Vannforskriften (*Forskrift om rammer for vannforvaltningen*)

Det planlagte kraftverket ligger i vannområdet Ranfjorden hvor det er vedtatt en forvaltningsplan (*Forvaltningsplan for vannregion Nordland 2010-2015 (FT-sak 118/09)*). Til denne planen er det et generelt miljømål om at alle vannforekomstene i vannområde Ranfjorden skal ha minimum god miljøtilstand innen 2015. Det planlagte kraftverket ligger ikke i en vannforekomst hvor det er registrert noen påvirkninger på vannkvaliteten, hverken kjemisk eller økologisk. Dersom det blir gitt konsesjon er det viktig at NVE gjør en vurdering opp mot § 12 i *Forskrift for rammer for vannforvaltningen* (vannforskriften). NVE skal også jf. § 14 i vannforskriften begrunne ny aktivitet eller nye inngrep som ikke følger av vedtatt plan. Dette skal gjengis i neste forvaltningsplan ved rullering.

Tiltakshavers forslag til avbøtende tiltak

- Anleggsområdet vil bli naturlig vegetert.
- For fossefall kan tap av vannføring kompenseres ved bygging av kunstig reirplass, ved for eksempel inntaksdammen eller utløpet fra kraftstasjon.
- Minstevannføringen er valgt lik alminnelig lavvannsføring beregnet til 15 l/s.

Andre instansers uttalelse

Innstilling fra teknisk og miljøutvalg – Hemnes kommune

(...) Ut fra samfunnets behov for fornybar kraft og ut fra en samlet vurdering og avveining av fordeler og ulemper med en utbygging av Valåga kraftverk, tilrådes konsesjon innvilget i samsvar med framlagte søknad.

Det tilrås krav om minstevannføring tilsvarende alminnelig lavvannføring på 15 l/s. Det bør settes krav om automatisk omløpsventil for sikker vannføring på anadrom strekning.(...)

Fylkesmannen i Nordland

(...) De største negative virkningene av omsøkte kraftutbygging er knyttet til forekomsten av den viktige naturtypen «Bekkekløft og bergvegg» mellom høydekotene 200 og 55 og den lokalt viktige bekkekløften mellom høydekotene 45 og 25. I nedre del av denne bekkekløften er det en tydelig og viktig forekomst av naturtypen «Fossesprøytsone». (...)Fosseberg er en rødlistet naturtype og da vurdert som nær truet.

(...) Intakte kløfter på kalk nedenfor skoggrensen med en elv som skaper stabil og høy luftfuktighet, samt fosserøyk, er sjeldent forekommende. «Bekkekløft og bergvegg» er registrert ved ca. 50 lokaliteter i Nordland, jfr. DNs naturbase. Den her aktuelle naturtypeforekomsten utgjør en av få bekkekløfter i Hemnes kommune. Det er kun registrert fire andre forekomster av naturtypen i kommunen (...).

Når det gjelder fossesprøytsoner, er det i følge DNs naturbase ingen registrerte fossesprøytsoner i Hemnes kommune. For Nordland er det kun kjent ti forekomster av denne naturtypen. På landsbasis er det registrert 180 forekomster med fossesprøytsone, hvorav kun 41 er kategorisert som svært viktig.

Bekkekløftene i Valåga er allerede negativt påvirket som følge av oppdemningen av Svarttjønnna. Dette til tross er kløftene og fossesprøytsonen verdifulle. Reduksjon i vannmengden gjennom kløfta medfører mindre fuktigheten og forandringer i vegetasjonsbildet med desimering av de fosserøykbetingede vegetasjonstypene. Fylkesmannen vurderer ikke at den planlagte minstevannføringen er tilstrekkelig for å opprettholde de lokalklimatiske forholdene og dermed opprettholde den fuktavhengige vegetasjonen. Trusler mot naturtypene oppfattes først og fremst å være knyttet til tilstandsending, endret flomsyklus og vannmengde. En eventuell utbygging av Valåga kraftverk vurderes som uheldig. Reduksjon av vannføringen vil sannsynligvis ødelegge naturtypeforekomsten, noe som igjen vil ha store konsekvenser for utbredelsen og tilstanden av naturtypen i både kommunen og fylket.(...)

*Gubbeskjegg (nær truet) mest utsatt for skogbruk og delvis også luftforurensninger og forventes derfor ikke å bli negativt påvirket av redusert vannføring. Det er imidlertid en forutsetning at skogen hvor den finnes skjermes for hogst og inngrep i forbindelse med utbyggingen. Skorpelaven *Bacidina inundata* (nær truet) er sårbar for regulering av vannstand og forsvinner raskt ved neddemming eller tørrlegging. Arten vil påvirkes negativt av omsøkte utbygging, og vil sannsynligvis reduseres i mengde.*

Vandringshinderet for fisk i Valåga består av et 10 til 15 meter høyt fosseberg like oppstrøms den planlagte kraftstasjonen. Elva renner stort sett med slak helning på hele strekningen nedenfor vandringshinderet og til utløpet i Røssåga. Dette er et viktig gyte- og oppveksthabitat for sjørørrebestanden i Røssågavassdraget. Strekningen fungerer til en viss grad også som gyte- og oppvekstområde for laks. Tiltaket medfører redusert vannføring på elvestrekningen mellom inntak og kraftstasjon, noe som igjen vil medføre en liten reduksjon av gyte- og oppvekstareal for anadrom laksefisk. På bakgrunn av dette vurderer Fylkesmannen de negative konsekvenser for akvatisk miljø som liten-middels.

Til tross for eksisterende påvirkning av vassdraget, vurderes naturmangfoldet å være av såpass stor verdi at Fylkesmannen fraråder konsesjon for omsøkte utbygging.

Reindriftsforvaltningen

(...) På bakgrunn av at tiltaket berører hovedsakelig vinterbeite vurderer Reindriftsforvaltningen at tiltaket har middels konsekvens i forhold til reindriftens bruk av området.(...)

Forum for Natur og Friluftsliv i Nordland (FNF)

(...) Valåga er sterkt berørt fra før. De registrerte områdene med naturtypene bekkekløft og bergvegg og fossesprøytsone påvirkes negativt av redusert vannføring og redusert luftfuktighet. Redusert vannføring på elvestrekningen mellom inntak og kraftstasjon vil medføre en liten reduksjon av gyte- og oppvekstareal for anadrom laksefisk. FNF Nordland mener ytterlige inngrep og påvirkninger ikke må forekomme i oppvekstområder for anadrom laksefisk. FNF Nordland er i mot vassdragsinngrep som vil ha negativ konsekvenser for viktige naturtyper, rødlistearter og rikt artsmangfold, og som vil kunne risikere at forvaltningsmålet i naturmangfoldloven § 4 på lokalt og regionalt nivå bli nådd.

FNF Nordland henstiller om at konsesjon for Valåga kraftverk ikke gis.

Vurderinger

Med bakgrunn i *Regional plan om små vannkraftverk i Nordland*, vil fylkesråden fraråde NVE å gi konsesjon til bygging av Valåga kraftverk. Hovedbegrunnelsen er de negative konsekvensene tiltaket vil få for viktig naturmangfold. Tiltaket vil få negative konsekvenser for naturtypen fossesprøytsone med tilhørende viktig artsmangfold. Fossesprøytsoner er tidligere ikke registrert i Hemnes kommune. Tiltaket vil også få negative konsekvenser for en regionalt og en lokalt viktig bekkekløft, rødlistede arter og for reindrift.

Fylkestinget har vedtatt *Regional plan om små vannkraftverk i Nordland*. Hovedmålsettingen for planen er: *Det er et regionalpolitisk mål å bygge ut ny vannkraft der hvor konsekvensene for andre arealbruksverdier er akseptable. Nordland skal arbeide for økt produksjon av vannkraft tilsvarende 1,3 TWh i ny årlig produksjon innen 2025 (overordnet strategi nr. 1).*

Fylkesråden ser at utbygging av Valåga kraftverk vil bidra med ny fornybar energi tilsvarende 5,45 GWh, men at mesteparten av energien vil bli produsert i sommerhalvåret da det er minst behov for energi. Fylkesråden er også generelt positiv til samlokalisering av kraftverk med andre eksisterende inngrep, i dette tilfellet Korgen vannverk. Fylkesråden vurderer imidlertid at den positive konsekvensen ved å samlokalisere Valåga kraftverk med Korgen vannverk er begrenset. Fylkesråden vurderer at tiltaket har liten til middels samfunnsnytte.

I forhold til *forskrift for rammer for vannforvaltningen* (vannforskriften) ser fylkesråden at det planlagte kraftverket ligger i vannområdet Ranfjorden hvor det er vedtatt en forvaltningsplan (*Forvaltningsplan for vannregion Nordland 2010-2015*). Kraftverket vil være et nytt inngrep i dette planområdet. Dersom NVE gir konsesjon til kraftverket skal de jf. § 14 i forskriften begrunne dette nye inngrepet. Begrunnelsen skal så gjengis i neste forvaltningsplan.

Fylkesråden vurderer samlet sett at tiltaket har middels negativ konsekvens for miljø og andre arealbruksverdier, jf tabell 2.

Tabell 2 Fylkesrådets vurdering av tiltakets konsekvenser for miljø og andre arealbruksverdier.

Tema	Verdi	Konflikt	Vurdering i henhold til småkraftplanens kapittel 2
Naturmangfold	Middels	Stor	B2. Man skal være svært restriktiv med å gi tillatelse til tiltak dersom det er fare for at rødlistede arter i kategorien nær truet (NT) blir skadelidende.
			B5. Ved registrerte bekkekløfter av middels verdi skal en være svært restriktiv med å tillate utbygging.
			B8. I vassdrag med fossesprøytsoner med middels verdi skal man være svært restriktiv med å gi tillatelse til utbygging.
Fisk og fiske	Middels/ stor	Middels	D6. Ved utbygging ovenfor vandringshinder skal man være restriktiv med å tillate utbygginger som kan forringe fiskebestander og fiske nedstrøms.
Landskap	Liten	Liten	Ingen aktuelle retningslinjer
INON	Ingen	Ingen	Ingen aktuelle retningslinjer
Friluftsliv	Liten	Liten	Ingen aktuelle retningslinjer
Reindrift	Middels	Liten	E3. I områder for reindrift av stor verdi skal man være restriktive med å tillate utbygging av små vannkraftverk.
Kulturminner og kulturmiljø	Ingen	Ingen	Ingen aktuelle retningslinjer
Konklusjon	Middels	Middels	Valåga kraftverk tilhører småkraftplanens prioriteringsnivå: <i>Prioriterte med strenge betingelser</i> For dette prioriteringsnivået kan utbygging tillates dersom avbøtende tiltak opprettholder viktige miljøverdier på dagen nivå, og at det er dokumentert at utbyggingen har stor samfunnsnytte. Valåga kraftverk vurderes å ha liten til middels samfunnsnytte, men avbøtende tiltak kan ikke opprettholde viktige miljøverdier på dagens nivå.

Fylkesrådets vurdering av samlede effekter, jf. vedlegg

Fylkesråden har i eget vedlegg vurdert de samlede effektene ved utbygging av ti små vannkraftverk i Hemnes kommune. Fylkesråden vurderer her at særlig Bjurbekken og Valåga kraftverk samlet sett vil få store negative konsekvenser for naturmangfoldet.

Tiltakenes konsekvenser for rødlistede rovdyr og rovfugl er lite omtalt i hver enkelt sak. Dette er arter som ofte er avhengige av store sammenhengende leveområder for å opprettholde en bærekraftig bestand. Konsekvensene for ål er bare sporadisk omtalt i noen av enkeltsakene. Både tettheten og rekrutteringen av ål er strekt redusert i Norge. Dette har medført at ål er klassifisert som kritisk truet. Fylkesråden mener derfor at det bør vurderes nærmere hvorvidt disse sårbare artene kan bli skadelidende ved utbygging av ti kraftverk.

Konsekvenser

Saken vil ikke medføre noen økonomiske, administrative eller personellmessige konsekvenser for Nordland fylkeskommune. Saken har heller ingen konsekvenser knyttet til gjennomgående fylkeskommunal politikk knyttet til likestilling, universell utforming og folkehelse. Sakens konsekvenser for miljø og samiske forhold er beskrevet tidligere i dette dokument.

Vedtakskompetanse

I henhold til delegasjonsreglementets kapittel 3.21, vedtatt i FT-sak 111/12, er fylkeskommunens myndighet til å avgi uttalelse til søknad om konsesjon og fremme innsigelse til vannkraftverk på inntil 10 MW delegert til fylkesrådet.

Fylkesrådets innstilling til vedtak

1. Med bakgrunn i *Regional plan om små vannkraftverk i Nordland*, fraråder fylkesrådet NVE å gi konsesjon til bygging av Valåga kraftverk.
2. Dersom det likevel blir gitt tillatelse til omsøkt tiltak, ber fylkesrådet om at det påses at konsesjonsvilkårene er i tråd med forvaltningsprinsippene i Naturmangfoldsloven §§ 8-12, og med Vannforskriftens § 12. NVE bes om at følgende tas inn i konsesjonsvilkårene eller vurderes ved detaljplanlegging:
 - a. Detaljplanleggingen må skje i nær dialog med reindriftsnæringen.
 - b. Det må slippes tilstrekkelig minstevannføring hele året.
 - c. Detaljplanleggingen må påse at rødlistearter og viktige naturtyper ikke blir skadelidende av tiltaket.
 - d. Høy estetisk kvalitet og landskapsmessig tilpasning skal vektlegges i utformingen av kraftstasjon og tilhørende infrastruktur.
 - e. Tiltakshaver har aktsomhets- og meldeplikt dersom en under markinngrep skulle støte på fornminner, jf. kulturminnelovens §§ 3, 4 og 8 andre ledd. Dersom det under arbeidet skulle oppdages gamle gjenstander, ansamlinger av trekull eller unaturlige/uventede steinkonstruksjoner, må Kulturminner i Nordland varsles umiddelbart.
3. Fylkesrådet ber NVE om å følge opp § 14 i vannforskriften.
4. Fylkesrådet oppfordrer NVE til å utrede den samlede belastningen for rødlistede rovdyr, rovfugl og ål.

Bodø den 18.06.2013

Hild-Marit Olsen

fylkesråd for kultur, miljø og folkehelse

sign

18.06.2013 Fylkesrådet

FRÅD-124/13

Vedtak

Innstillingen vedtatt

Vedlegg	DokID
Fylkesrådets vurdering av samlede effekter ved utbygging av ti kraftverk i Hemnes kommune.doc	358410